

KÜRESEL LOBİCİLİK
"AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ –AVRUPA BİRLİĞİ ve TÜRKİYE"

Av. Hakan HANLI
Uluslararası ve AB Hukuku Uzmanı

I. Genel Olarak

Modern dünya değişen siyasi sistemler vesilesiyle, tek bir çatı altında birleşme özelliği göstermekte ve giderek global ve bölgesel köyler haline gelmektedir. Demokratik yönetimlerin yaygınlaşması, kişisel özgürlüklere verilen değeri de arttırmaktadır.

İnsan hak ve özgürlüklerinin zirveye tırmandığı 21. yüzyılın başlarında, siyasi ve ekonomik arenalarda yönetimler ve modeller, bu perspektifi sürdürmeye ve tatmin etmeye yönelik bir yapıya kavuşturma gayreti içerisindeyler.

"İnsan unsuru"nu ihmal eden, ona hak ettiği önemi vermeyen ve yönetim tarzlarını buna göre şekillendirmeyen yönetimlerin, işbaşında kalması ve başarılı olmasının mümkün olmadığını anlaşılmasından doğan bu eğilim, içerisinde bulunduğumuz global yüzyıl sürecinde güçlenerek devam etme eğilimi göstermektedir.

ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinde işlemekte olan temsili demokrasilerin oluşmasında ve işleyişinde hakim olan unsurlardan birisinin rekabet olduğunu biliyoruz. Rekabet ise, kendi mal ve hizmet sistemi için en iyi ortamın geçerli kılınmasını gerektiriyor.

Bu durum, insan topluluklarının giderek daha örgütlü toplumlar haline dönüşmesi ile gücünü arttırıyor. Bu aşamadan itibaren, örgütlü ve örgütlendiği için de güçlü çıkar ve baskı gruplarının yönetimler üzerinde son derece önemli etkileri ve yaptırım güçleri mevcuttur. Lobicilik, değişik yöntemlerle yürütülen bu çalışmalarını içeren kapsamlı bir faaliyet alanıdır.

"Lobicilik" deyimini, sözlükler "..... **parlamento üyelerini kanun koyma süresinde etkileme.....**" olarak tanımlıyor. İlk lobicinin, XVI. Louis döneminde, Fransa'nın ABD'ye sattığı silahların ödenmesi için uğraşan Vergennes Kontu olduğu söyleniyor.

ABD'de profesyonel anlamda başlayan lobicilik, 1980'li yıllarda Avrupa'da da yayıldı. ABD'de ünlü bir lobi kuruluşunun yıllık kazancının 60 milyon Amerikan Doları civarında olduğu; ABD ve Avrupa'da aranan profesyonel bir lobicinin saat ücretinin 600 Dolar civarında olduğu biliniyor. Özetle, demokratik sistemlerin ayrılmaz parçasını oluşturan baskı gruplarının temel amacı; "karar mekanizmalarını kendi hedefleri doğrultusunda etkilemektir".

Günümüzde iki tür lobicilik görüyoruz, Şöyle ki ;

Birincisi, karanlık bir güç olarak, bekleme odalarında, koridorlarda karar mekanizmalarını etkilemeye çalışanlardır. Bunlar için amaca varmak için her şey mubahtır. Bu türün getirdiği kötü ünden kurtulabilmek için son dönemde lobiciliğin ismi "monitoring" diye de kullanılmaktadır.

İkincisi ise, bilimsel araştırmalara ve fikirlere dayandırarak menfaatlerini savunanlardır. Yöntem ayrı olmakla birlikte, varılmak istenen hedef aynıdır. Bu çalışmalardan amaçlanan ise, "savunulan tezin (dosyanın) kabul görmesi"dir.

II. AB'nde Lobcilik Faaliyetleri

Avrupa Parlamentosu, lobi çalışmalarına bir düzen vermek için alışmaları Parlamento Başkanı Baron Enrique CRESPO döneminde (1989–1994) Parlamenter Marc GALLE'yi görevlendirmesiyle başladı ("La Turquie vers l'Europe" isimli eserin sahibi). Değişik tüzük ve yönetmelikler yapıldı ve bu çalışmalar halen devam etmektedir.

İlk tüzük İngiliz (işçi Partisi) Glyn Ford ve Fransız Jean–Thomas Nordmann (UDF)'in yönettiği komisyon tarafından hazırlandı ve 1996 Haziran'ında Parlamento Başkanlığına sunuldu. Bu tüzükte Parlamento'ya giriş ve çıkışlar, hediyeler ve davetli olarak gidilen geziler konusuna (her parlamenterin 3.000 EURO'nun biraz üstünde, Parlamento'nun üstlenmediği seyahatler için özel bütçesi mevcut...) bazı kurallar getirildi.

Sn. Glyn Ford "...ilgililerle diyalog içinde olmaktan büyük bir memnunluk duyuyoruz ama bu ilişki, bir ortaklık veya aidiyet ilişkisi haline dönüşmemelidir....." diyordu. O dönemde, Türkiye'nin hemen hemen tüm Parlamenterlere şık bir kutu içinde Ankara Oda Orkestrası'nın 9 CD'lik hediyesi, M. Carthy tarafından Belçika basınına yansıtıldı.

Her Avrupa Parlamenterinin, asistan ve sekreter için sabit bir bütçesi olmakla birlikte, bazı parlamenterlerin sekreter veya asistanlarının ücretleri bazı kuruluşlar tarafından ödeniyordu. Hatta, 1995 yılı ilkbaharında dizel motorların tartışılması süresinde Peugeot–Citroen'in bir İngiliz Parlamenti ödüllendirdiği haberi basına kadar yansıdı.

1990'lı yılların başlarında Avrupa Birliğinde 20.000'in üzerinde lobcinin olduğu ve bunların yıllık kazançlarının 450 milyon Euro'yu geçtiği tahmin ediliyor. Yeniden yapılanma ve düzenleme sürecinde, tekstil, otomobil, petrol ürünleri, elik, vergi, ve diğer sanayi ve tarım ürünlerini içeren 1000'e yakın mevzuatın görüşüldüğü Avrupa Birliği'ne geçiş süresi lobi kuruluşları için altın dönemi teşkil etmekteydi.

Lobicilik sanatında deneyimli uzmanların ortak görüşü ise şöyle; "...**tezin (dosyanın) savunulması için en doğru kişiyi, en doğru zamanda görmek gerekir..... etkilenilmesi istenen konu (tema), ne yazılmadan önce ne de yazıldıktan sonra**". Tahmin ededeğiniz gibi, bu da olayları günü gününe değil, saati saatine ve detaylarıyla takip etmeyi gerektirecektir.

Bir başka ünlü lobici ise, deneyimlerine dayanarak ; "... **kazanan en iyi olan değil, lobisini en iyi yapandır....**" diyor.

Avrupa'da lobcilik faaliyetleri, doğal olarak AET ile birlikte yoğunluk kazandı denilebilir. İlk lobiyi yapanlar Fransız tarımcıları oldu. Daha sonra büyük otomobil firmaları bürolar açmaya başladılar. Bununla kalmayıp, kendi bürolarını muhafaza ederek ortak bürolar açtılar. Böylelikle, bölgeler, şehirler, sendikalar, üniversiteler, barolar, dernekler

bürolar açarak takip ettiler.

Brüksel'de lobi büroları, daha çok Avrupa Parlamentosu ve Komisyonu nezdinde faaliyet gösteriyorlar. Bunun için bu kuruluşların yapılarını ve işleme şekillerini iyi bilmek gerekmektedir. Bir konuyu istenilen sonuca ulaştırabilmek için ise; **"neyin nerede olduğunu, kimin ne ile ilgilendiğini takip etmek gerekli ve zorunludur"**.

Kaliteli bir lobi bürosu savunduğu tezi, bilimsel tabana oturabilmek için devamlı veya muntazam ilişkileri olan bilim insanları ile birlikte çalışmak zorundadır.

Lobiciliğin bir diğer altın kuralı ise, **mümkün olduğu kadar erken haber alıp, değişik senaryolar hazırlamak ve her şeyi son ana bırakmamaktır**. "Kafa-kol" mantığı genellikle ters tepmektedir. Önemli olan **dürüst ve açık bir diyalogun kurulabilmesi ve sürdürülebilmesidir**.

Lobi büroları, bu çalışma sistemi içinde eğitim ve bilgi toplama merkezleri haline gelirler. Edindikleri bilgileri, temsil ettikleri kuruluşlara ulaştırarak, onları gelecek değişikliklere hazırlama görevini ifa ederler. Bu çalışmalara ek ve destekleyici olarak, aynı zamanda lobi çalışması olarak kabul edilen; seminer, konferans ve forum sektör faaliyetleri de yürütülebilmektedir.

AB'nde değişik ülkelerin lobi konusundaki yaklaşımları değişik olduğu gibi, çalışma sistemleri ve uyguladıkları metotlar da farklılık arz etmektedir.

III. ABD'de Lobi Faaliyetleri

"Karar mekanizmalarını etkilemek amacıyla yapılan özel girişimler" olarak tanımlanan lobiciliğin doğum yeri ABD olup, lobici (lobby agent) kelimesi 1839 yılında ilk defa kullanılıyor. Washington DC'de 120 bin üzerinde lobici, 8.000 üzerinde şirket tarafından (5 milyar \$'in üzerinde yıllık bütçe ile) bu faaliyetler 3 değişik şekilde yürütülmektedir. Şöyle ki; bilgi toplayıcılar (iç lobciler– insider lobbying ve dış lobciler–outsider lobbying) temsilciler ve bireysel lobciler... Hatta ABD'nin artık bir ulus olmaktan ziyade, lobilerden oluşan bir komite haline geldiği bile ifade edilmektedir.

ABD ve AB'nde lobi çalışmalarını değişik algılanmakta ve yürütülmektedir. ABD'deki lobi çalışmaları, 1938 tarihli Foreign Agents Registration Act ve 1946 tarihli "Federal Regulation of Lobbying Act", değişiklik getiren "Lobbying Disclosure Act of 1976" "Lobbying Ethics" mevzuatlarıyla yürütülüyor. 1979 yılında ise, profesyonel lobciler tarafından American Lobbyist League kuruluyor. Bundan amaç yasal zorunlulukların yerine getirilerek (örneğin sicile kaydolma...), illegal çalışmaların önlenilmesinin denetim yoluyla sağlanmasıdır.

ABD'deki lobi faaliyetleri ABD eski Başkanı Bill Clinton döneminde, yeniden gözden geçirilip, düzenlenilmiştir. Bundan amaçlanan, lobiciliğin yasal kural ve ahlaki değerleri yeniden tanımlanmıştır. Şöyle ki;

» Beyaz Saray'da görevli kişiler, görev sürelerinin sona ermesinden itibaren 5 yıl süreyle hukuk ve danışmanlık hizmetleri veren lobi şirketleri için çalışamazlar.

» Devlet memurları derecelerine uygun süreler içerisinde görevlerinden ayrıldıktan sonra, lobici olamamaktadır.

- » Üst düzey yönetici olan Bakanlar, yabancı ülke hükümetleri için yaşam boyu lobi faaliyeti yapamazlar.
- » Üst düzey ticaret temsilcileri, görevlerinin sona ermesinden sonra, çok-uluslu şirketleri ve yabancı hükümetleri yaşam boyu temsil edemezler.
- » Anayasa'nın çerçevesini aşmadan, ülkeye karşı duyulan sadakati müşterilerden üstün tutmak.
- » Temsil edilen müşterinin yanlış yönlendirilmemesi ve aldatılmaması.
- » Devlet görevlilerine maddi açıdan değeri olan hiçbir şeyi karşılık bekleyerek vermeyin.
- » Güvenilir, inanılır ve uzlaşmacı olunması.

Hukuki yaptırım: "bu kurallara uymayanlar hakkında kamu davası açılacaktır". Kullanılması sakıncalı teknikler: rüşvet ve tehdit.

IV. Türkiye'nin ABD ve AB Nezdinde Lobi Faaliyetleri

Türkiye'nin, ABD ve AB nezdinde devlet ve özel sektör kuruluşları olarak, lobıcılık konusunda geniş deneyimi olmadığı gibi, arzu edildiği kadar başarılı olduğu da söylenemez.

Bunun değişik nedenleri mevcut olmakla birlikte, elde edilen bazı başarılarla, şu unsurların önemli olduğunu gözlemliyoruz: "Eğitim, tecrübe, doğrudan iletişim, ihtisas alanlarında geniş bilgi sahibi olma".

Bununla birlikte, bu hususun öneminin kavrandığı ve konuya eğilinildiği de inkar edilemez. Özellikle, son zamanlarda "dış temsilciliklerimizdeki eski, hikmeti bilinmez kişilerden efektif ve etkin hizmet bekleme yönteminin terk edildiği veya edilmekte olduğu" mutlulukla gözlenmektedir.

Bununla birlikte, artık ABD ve AB'nin her köşesinde, göçmen kökenli Türkiyelilerin kurdukları veya aktif oldukları kuruluşlarla yakın ilişkide oldukları bir başka gerçeği teşkil etmekle birlikte, Türkiye kökenli araştırmacı ve bilim insanlarından kolektif avantaj yaratabilmek amacıyla, yeterli derecede yararlanıldığı da söylenemez.

Lobicilik kıvrak bir kişilik ve geniş bir kültürü de gerektirmektedir. Devamlı çevre ile ilişki içinde olacaksınız, tanıyacaksınız ve tanınacaksınız. Türkiye'de hakikaten yetenekli kişiler olduğuna inandığım, resmi ve özel lobcilerimizden pek azı bu çalışmayı bilhakkın yerine getirmektedir. Bununla birlikte, Brüksel'deki büronun gerekenleri yerine getirebilmesi için, merkezin de bu konulara vakıf olması önemli ve gereklidir.

1. Türkiye'de Lobi Teknikleri : Kısa aralıklı ve bireysel bazlı ziyaretler. Sektörü temsil eden ve üyesi buldukları dernek, vakıf vb. kuruluşlarla işbirliği ile hareket edilmesi.

Eski dostlukların veya hemşehrilik bağlarının kullanılması.

Bürokrat ve kanun yapıcılara yakın isimlerle kontak kurmak suretiyle.

Siyasi parti başkanları ile ikili veya çoklu görüşmeler yapmak suretiyle.

Açık hava toplantıları, sessiz yürüyüşler, basın toplantıları, vb...

2. ABD ve Avrupa'daki Türkiyeli Göçmenler : Türkiye'nin, ABD ve AB içerisindeki bir başka kolunu teşkil edebilecek göçmenlerin de, yeteri kadar örgütlendiği ve genelde göçmenler ve özelde kendileri için (Türkiye için

demiyorum, göçmenler evvela kendi lobilerini yapmak zorundalar, ortak konularda da doğal olarak işbirliği yapılabilir) lobi çalışması yapamadıklarını, değişik nedenlerden dolayı gözlemliyoruz.

ABD ve Avrupa'da göçmenlikle ilgili kararların artık yaşanan ülkede değil, Washington ve Brüksel'de alındığı ve Türkiye kökenli göçmen örgütlerinin bunun farkında olmamakla birlikte, yavaş yavaş anlamaya başladıklarını da gözlemlemekteyiz.

Elbette ki, burada Türkiye'nin göçmenlere hep "ihtiyat ile yaklaşmasının" ve bu kitleyi mutlaka "yönlendirmeye ve yakın kontrol altında" tutmaya çalışmasının da bazı olumsuz etkileri söz konusu olmaktadır. Türkiye kökenli göçmenler son tahlilde, "ülkelerine bağlıdırlar ve ülkelerini severler". Onlara güvenmek ve bir diaspora çalışmasını desteklemek çok yararlı bir çalışma olacaktır.

V. Sonuç

Türkiye'nin uluslararası seviyede, ulusal seviyede olduğu gibi gerçek anlamda bir lobi faaliyeti yürüttüğü söylenemez. Bununla birlikte, jeo-politik açıdan stratejik önemi olan bir noktada bulunan ve sürekli gelişen Türkiye'nin ulusal menfaatleri doğrultusunda (dost-düşman kutuplarını terk ederek, karşılıklı menfaat eksenine yönelerek), uluslararası ilişkilerinde, lobi faaliyetlerini sürekli, düzenli, koordineli bir şekilde ve sebat ile yürütmesi gereklidir.

Bununla birlikte, lobıcılık yasal çerçeveler içerisinde (hukukçularımıza büyük görev düşüyor) gerçekleştirildiği vakit, uygulayıcısına beklenen faydayı sağlamaktadır. Hedeflenen menfaatler doğrultusunda, koordineli bir şekilde yürütülen ve desteklenen faaliyetler sonucu, karar mekanizmalarının alacağı olumlu kararlar, ülkeyi ve çıkar sahiplerini gerek ülke içerisinde, gerekse dışında değerli ve prestijli kılacaktır.

www.stradigma.com

aylık strateji ve analiz e-dergisi

STRADIGMA.com bir **FORSNET** e-yayıdır